

Els treballs perduts

Les biblioteques als Països Catalans han experimentat en els darrers anys millores considerables. Tot i així, el dèficit de llibres i d'espai continua ofegant aquests espais culturals.

Les principals xarxes de biblioteques públiques que hi ha a Catalunya són la de la Generalitat, la xarxa de biblioteques populars de la Diputació de Barcelona, i la de la Caixa de Pensions i d'Estalvis per a la Vellesa.

Quan parlem de biblioteques públiques no fem referència al fet que pertanyin a una institució pública, sinó que ho entenem en el mateix sentit que el manifest de la Unesco sobre la biblioteca pública publicat el 1972: biblioteques de lliure accés i on es poden trobar coneixements generals sobre totes les matèries a un nivell divulgatiu. Catalunya té una xarxa de biblioteques organitzada a partir de les Centrals de Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Tortosa, que coordinen i presten servei bibliotecari a les biblioteques de la seva demarcació. Aquesta xarxa està formada per biblioteques transferides del Centro Nacional de Lectura, biblioteques adherides per convenis globals de col.laboració amb les Diputacions de Tarragona, Girona i Lleida, i biblioteques de nova creació.

La Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona està formada per gairebé 100 biblioteques i un bibliobús rural, i actua a la ciutat i província de Barcelona.

Les biblioteques d'aquestes dues xarxes funcionen amb convenis amb els ajuntaments; segons la Llei de Règim Local, tot ajuntament de més de 5.000 habitants ha de tenir biblioteca pública. Normalment, els ajuntaments es cuiden dels locals destinats a biblioteca, i la Generalitat o la Diputació proporcionen els fons bibliogràfics i documentals i el personal tècnic.

Per la seva banda, la Caixa de Pensions té 110 biblioteques (a Catalunya, les Illes, i una a Madrid) que formen

part de la seva obra social.

Totes aquestes xarxes de biblioteques han anat experimentant diversos avanços en els darrers temps, que han repercutit en una major agilitat en la gestió i en una més gran diversitat d'ofertes al públic. Totes elles han anat introduint la informatització en els seus serveis centrals, i en aquests moments està implantada en diferents nivells en cada una de les xarxes: la de la Caixa es va començar a informatitzar el 1978, a la Generalitat tenen els serveis centrals informatitzats des de fa 5 anys i enguany comencen a informatitzar biblioteques, i a la Diputació s'està en període d'implantació informàtica.

Quant a la diversitat de materials que s'ofereix als usuaris, aquestes institucions han anat introduint en algunes de les seves biblioteques serveis àudio-visuals com fonoteques o videoteques. En el cas de la Caixa, té també un servei de microteques en el qual es posa a l'abast del públic -bàsicament estudiants- una sèrie de programes informàtics, sobretot de matèries d'ensenyament.

POCS LLIBRES I POC ESPAI

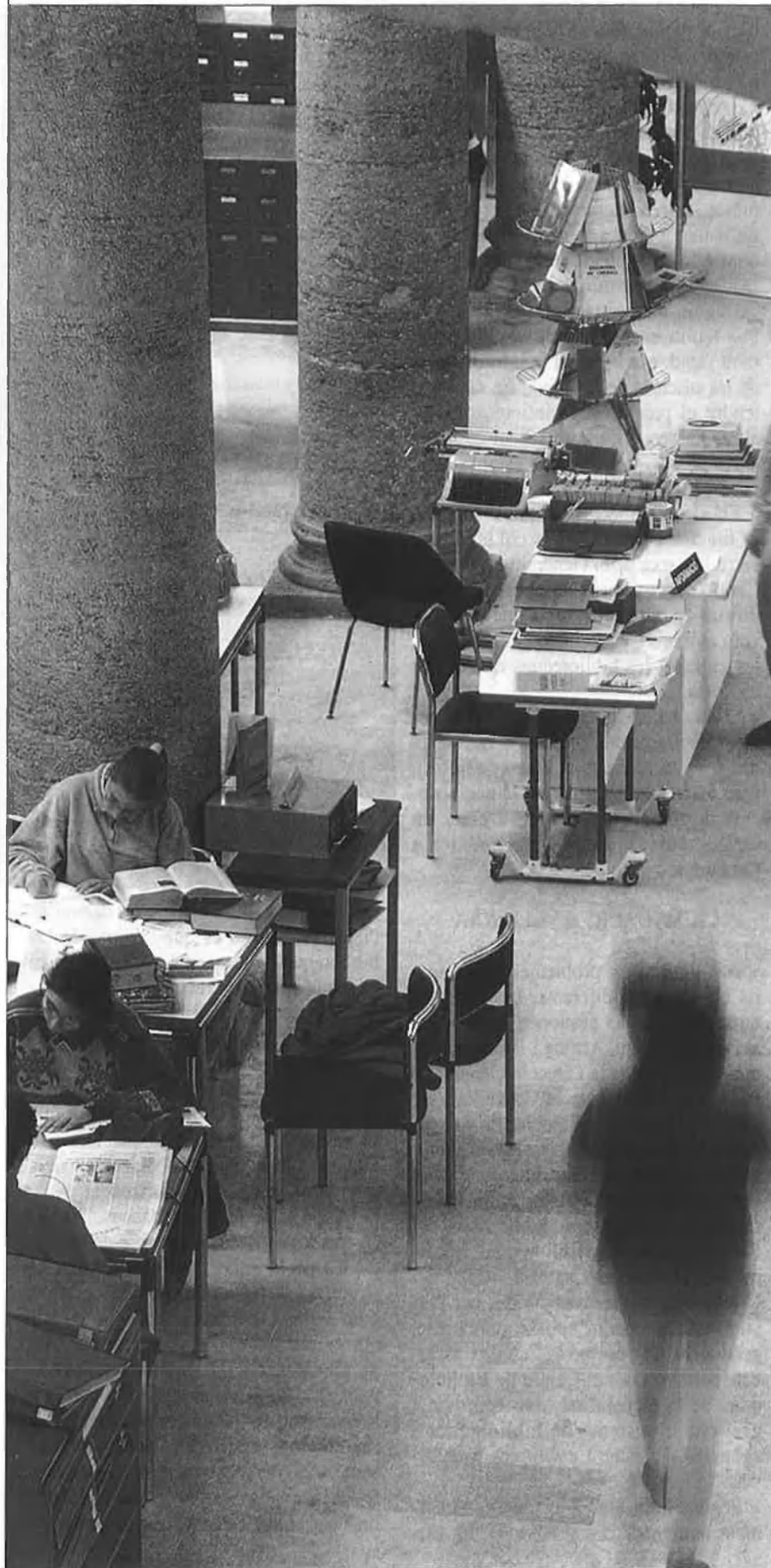
Però la situació bibliotecària a Catalunya continua estant lluny de ser ideal. El llast d'alguns problemes que s'arrosseguen des de fa temps continua pesant, i no sembla fàcil que es puguin resoldre d'un dia per a l'altre sense invertir fortes sumes i sense que els diferents organismes es coordinin entre ells.

Un dels problemes que més s'esmenten en tractar aquest tema és el dèficit de llibres. Com a exemple cal recordar un estudi de 1987 -però que encara es considera vàlid- elaborat per les àrees de cultura de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, en el qual s'assenyalava que les biblioteques populars de la ciutat dis-

posen de 0,19 llibres per habitant, mentre que l'IFLA (Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris) indica, per a una ciutat com Barcelona, una mitjana de 2,03 llibres per habitant. Altres associacions com la INTAMEL (Associació Internacional de Biblioteques Metropolitanas) recomana 1,08 llibres per habitant, i el Col·legi de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya marca 0,75 llibres. En qualsevol cas, tots aquests indicadors estan lluny de la nostra realitat. Segons Núria Ventura, directora de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació, aquest problema s'agreuja amb "una sèrie de matèries que es desfassen ràpidament, el qual fa de la renovació una cosa essencial".

Maria Rossinés, cap de biblioteques de la Caixa de Pensions, trau ferro a aquesta qüestió: "Deixant de banda els estàndards marcats per les associacions, la dotació de llibres a Catalunya és força adequada a la realitat cultural del país. S'intenta augmentar la quantitat de llibres en relació a la capacitat dels locals i a la demanda existent, que no és molta. S'ha de tenir en compte que l'ús de les biblioteques per part de la gent adulta -deixant de banda els joves i els jubilats- és molt reduït. És cert que hi ha llocs on s'hauria d'incrementar la quantitat de llibres, però els locals són petits i no ho poden absorbir".

La qual cosa ens porta a un altre problema: el poc espai de què disposen moltes de les nostres biblioteques. En el cas de la Diputació de Barcelona, "és una xarxa molt antiga i ha tingut un creixement molt irregular. L'espai més habitual a les nostres biblioteques són uns 80 o 100 m²; i en realitat, amb menys de 200 m² és més un centre de lectura que una biblioteca. Perquè una biblioteca sigui un servei per a tothom cal que sigui àmplia i còmoda". Per a solucionar això

caldria ampliar les biblioteques que hi ha o bé construir-ne de noves. En darre- ra instància és un problema pressuposta- ri; a les despeses de construcció de les biblioteques i de dotació de llibres se su- men els sous del personal.

El director de la Biblioteca de Cata- lunya, Manuel Mundó, també creu que un dels principals problemes d'aquest centre (que es regeix per un consorci format per la Generalitat, la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona, i l'Institut d'Estudis Catalans) és la manca d'espai. "Tot i que hi ha bona voluntat entre tots els integrants del consorci, una alta d'en- tesa en aquest tema concret ha ocasionat que es redueixi part de l'espai de la bi- blioteca per ampliar l'escola Massana. Entre això i que la informatització enca- ra no ha arribat a la catalogació dels lli- bres, ara hi ha una quantitat de llibres sense catalogar, la qual cosa no vol dir que no estiguin a disposició del públic. De toda manera, ja s'està pensant de buscar un gran local per a ampliar l'es- pai de la biblioteca, sobretot ara que ja és reconeguda en els fòrums internacio- nals com a Biblioteca Nacional".

FAN FALTA BIBLIOTEQUES

Per a Dolça Tormo, cap de la Secció de Biblioteques de la Generalitat de Ca- talunya, el problema més greu és "la manca de cohesió estructural en la dota- ció de biblioteques en el mapa bibliote- cari. Cert que hi ha comarques que tenen grans biblioteques públiques, però a ca- dascuna hi hauria d'haver una gran bi- blioteca comarcal, que fos capaç de res- pondre qualsevol pregunta (pel que fa a lectura pública, no especialitzada), que deixi llibres a biblioteques més petites, que doni suport tècnic. Falten grans bi- blioteques, per exemple, a Berga, a Tremp, a Mollerussa, a Amposta. Ac- tualment tot el nostre pressupost està en- carrilat quasi exclusivament cap a un pla quadriennal que pal.lii aquestes mancan- ces. En alguns casos s'han de remodelar biblioteques i donar-los més infraestruc- tura, en altres s'han de crear de nou. Però una gran biblioteca comarcal pot costar de 400 a 500 milions; una més petita, de 150 a 200 milions, només en dotació d'infraestructura. Es tracta de grans despeses, per això se'n fa una cada 2 o 3 anys. Actualment hi ha intenció d'unificar tots aquests esforços amb les altres xarxes de biblioteques públiques.

Pel que fa a la ciutat de Barcelona, cal tenir en compte que la Biblioteca de Catalunya no és de lectura pública, és per a investigadors. Per tant, cal que a Barcelona hi hagi una gran biblioteca de lectura pública, o potser, encara millor, 12 grans biblioteques de districte amb les seves filials, per acostar-les a tots els barris. Hi ha un projecte en aquest sentit, consistent a desglossar de la Universitat la Biblioteca Provincial de Barcelona, i transformar-la en la biblioteca pública de Barcelona, o en una de les 12 que hi hauria d'haver.

UNA LLEI OBSOLETA

La Llei per la qual es regulen les biblioteques a Catalunya és encara la del 24 d'abril de 1981, que segons Dolça Tormo només esbossa els grans problemes. No hi ha hagut cap desenvolupament de la llei, i això és gravíssim, perquè és un sector molt ampli i molt viu. Des del Col·legi de Bibliotecaris va haver-hi una forta polèmica per aquest tema, i a partir d'aquí la cosa es va començar a moure. Ara s'estan reunint comissions per intentar fer un esquema que modifiqui o amplii la llei. També ens estem reunint per estructurar un mapa bibliotecari que posi de manifest on farien falta biblioteques".

FALTA DE PLANIFICACIÓ

Un aspecte que s'ha descuidat durant molt de temps és el de la planificació conjunta entre les diferents institucions que posseeixen xarxes de biblioteques públiques. Això ha donat com a resultat un creixement irregular. Cada xarxa ha instal·lat les seves biblioteques sense coordinar-se amb la resta i sense estudiar de manera global les necessitats bibliotecàries del país. Segons la cap de biblioteques de la Caixa de Pensions, "no és que hi hagi una mala coordinació amb les altres xarxes; no és bona ni dolenta perquè no existeix, encara que hi ha una bona relació. No hi ha una estructura preparada per a una col·laboració entre les institucions; però ara es comença a veure que s'ha de treballar conjuntament per aprofitar millor els recursos i simplificar determinades tasques. Per exemple, si hi ha una biblioteca de la Caixa en una localitat, una altra institució podria donar-li ajuda enlloc de construir la seva biblioteca. La cooperació entre organis-

mes diferents donaria biblioteques més grans i millor equipades". El que ja seria més difícil és l'intercanvi de llibres entre xarxes diferents. "La Caixa considera que els lectors no ho són d'una biblioteca concreta sinó de tota la xarxa; per tant tenim molt potentat un sistema de préstec interbibliotecari que permet que un usuari pugui accedir a un llibre de qualsevol biblioteca de la xarxa. Això facilita que s'aprofiti tot el fons i no es carreguin les prestatgeries. Però nosaltres tenim un sistema de correu intern molt ràpid, que aprofita la infraestructura de les oficines de la Caixa. En cas d'estendre el préstec interbibliotecari a les altres xarxes, encara no sabem quin sistema de correu es podria establir amb elles".

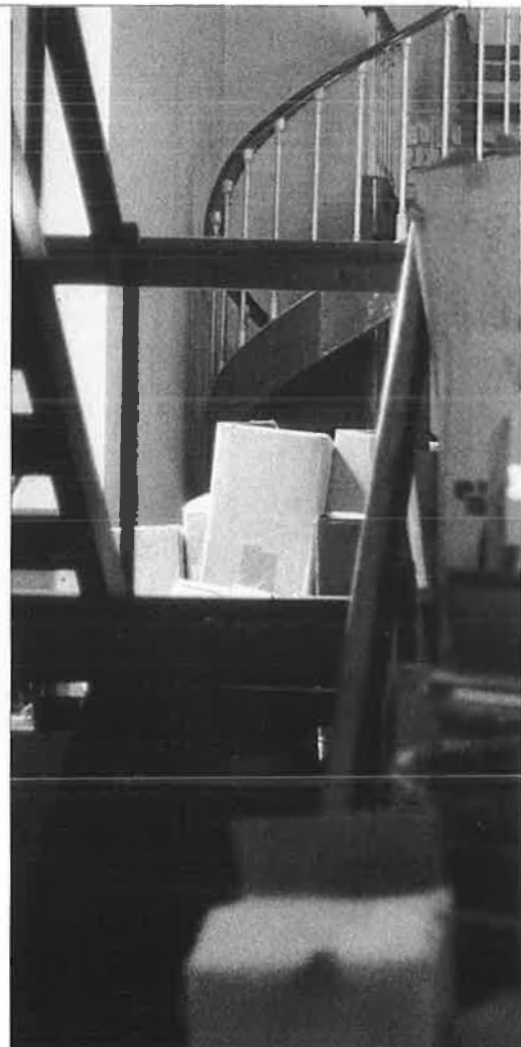
En alguns aspectes, de totes maneres, ja funciona plenament la col·laboració entre la xarxa de la Generalitat i la de la Caixa; concretament en el programa de difusió de vídeos culturals que té el govern autònom, i que inclou el préstec de les cintes a les biblioteques de l'entitat bancària.

D'altra banda, la Generalitat i la Diputació de Barcelona mantenen des de fa uns anys reunions periòdiques de treball, amb vista sobretot a desenvolupar sistemes de treball homologats i crear un catàleg col·lectiu de lectura pública a Catalunya.

LA SITUACIÓ A VALÈNCIA

A València, els problemes bibliotecaris no són gaire diferents. Les biblioteques públiques es gestionen a partir del Servei del Llibre, Arxius i Biblioteques, que forma part de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. En la secció de biblioteques d'aquest servei s'integren la Biblioteca Valenciana (que és el centre bibliotecari superior de la Generalitat i el depòsit bibliogràfic bàsic del País Valencià, les Biblioteques Públiques de València, Castelló, Alacant i Oriola (que van ser transferides per l'estat i funcionen com unitats autònomes, gestionant els seus propis crèdits assignats pel Servei), i el Centre de Biblioteques de la Generalitat, que coordina i gestiona el sistema de biblioteques i agències de lectura públiques municipals.

Segons Francesca Aleixandre, recentment nomenada cap del Servei del Lli-

bre, Arxius i Biblioteques, un dels principals problemes és que "l'espai de les biblioteques s'ha quedat petit, ja que hi ha hagut casos de creixement espectacular. Per exemple, la Biblioteca de València es va inaugurar fa 10 anys i ja està saturada. Això és un símptoma positiu, perquè vol dir que el públic respon i demana més llibres. A més, als llibres que es compren cal sumar les donacions que algunes biblioteques privades fan dels seus fons, com la d'Adolf Pizcueta".

També hi ha altres mancances. "Es necessari incrementar el nombre de biblioteques de la xarxa, i també ampliar el material a altres suports no bibliogràfics, com vídeos. De totes maneres cal dir que en poc temps s'ha crescut molt". Així, s'ha passat de 110 biblioteques públiques el 1984 a 344 el 1989. Pel que fa a la quantitat de llibres per habitant, "s'ha incrementat moltíssim, però continua sent baix". Amb la qual cosa es produeix la curiosa situació que hi ha massa llibres per al poc espai de què disposen les

biblioteques, però pocs llibres en relació a les necessitats culturals.

EIVISSA, UNA SITUACIÓ ESPECIAL

A les Illes, exceptuant les dues biblioteques públiques de Mallorca i Menorca que l'estat va transferir al govern autònom, les biblioteques depenen del Consell Insular respectiu, que regula i subvenciona les biblioteques municipals a través del centre coordinador. Però el cas d'Eivissa és peculiar. Segons Enriquer Calvo, bibliotecari de la Biblioteca del Consell Insular d'Eivissa, "aquí el Consell només dóna part del pressupost de les biblioteques municipals, però no existeix una xarxa o un centre que les coordini totes, com passa a Mallorca o Menorca. Aquí tampoc no ha existit una biblioteca estatal que hagi passat al govern. A part de la Biblioteca del Consell, a Eivissa, només hi ha 6 biblioteques municipals, que estan saturades i amb recursos d'infraestructura escassíssims. Algunes tenen molt pocs llibres, com la de Sant Josep, amb 3.284, o la de Sant Joan, amb uns 2.000. Realment no es pot dir que sigui una situació tercermundista: hi ha llocs del tercer món que tenen més recursos que aquí".

Xavier Roca

Les xarxes de biblioteques, en xifres

NOMBRE DE BIBL. VOLUMS		PRESSUPOST	NOMBRE DE BIBL. VOLUMS		PRESSUPOST	
GENERALITAT DE CATALUNYA						
Barcelona, 50	1.171.623	153 milions (només en compra de llibres)	Menorca, 3			
Tarragona, 34			Eivissa, 1			
Girona, 31			BIBLIOTEQUES MUNICIPALS DE VALÈNCIA			
Lleida, 30			València, 162		239 milions	
			Alacant, 89			
			Castelló, 50			
DIPUTACIÓ DE BARCELONA						
98 biblioteques i un bibliobús	1.200.000	909.456.475	CONSELL INSULAR DE MALLORCA			
			58	260.000	21 milions	
CAIXA DE PENSIONS						
Barcelona, 42	1.146.031	2.650 milions (total de l'àrea de cultura)	CONSELL INSULAR DE MENORCA			
Lleida, 20			7		5 milions	
Girona, 17			BIBLIOTEQUES MUNICIPALS D'EIVISSA			
Tarragona, 13			6	32.663	2.650.000	
Mallorca, 13						

(Algunes d'aquestes dades poden haver experimentat un increment darrerament).

X.R.